

Fenomenologia ja filosofian mahdollisuudet:

Keskustelu Françoise Dasturin kanssa

Olette tutkinut ja kirjoittanut paljon fenomenologiasta. Miten kiinnostuitte alun perin juuri siitä?

Aloin lukea Nietzscheä ja Heideggeria lukion viimeisellä luokalla. Seuraavana vuonna menin opiskelemaan filosofiaa Pariisiin, jossa sain Jacques Derridan ja Paul Ricœurin opettajikseni. Molemmat luennoivat Husserlista ja fenomenologiasta. Lisäksi luennoilla viitattiin usein myös Heideggeriin. Tuohon aikaan Husserlin filosofian opettaminen oli tärkeässä asemassa. Heidegger sen sijaan jäi aina taka-alalle. Ensimmäisinä Pariisin vuosinani kuului epäviralliseen opiskelijaryhmään, jossa luettiin Derridan johdolla Husserlia hyvin intensiivisesti. Derrida oli merkittävä henkilö Husserlin filosofian suhteen, sillä vuonna 1962 oli julkaistu hänen *Geometrian alkuperä* -käännöksensä. Myös yleisesti ottaen fenomenologia oli tuolloin tärkeä filosofinen suuntaus Ranskassa.

Sitten lähdin vuonna 1963 Saksaan, jossa vietin siellä lähes viisi vuotta, kävin tosin aina silloin tällöin Pariisissa. Olin kiinnostunut erityisesti Heideggerista ja ensimmäinen tutkimukseni käsittelikin hänen filosofiaansa. Palatessani takaisin Ranskaan vuonna 1969 olin kummallisessa tilanteessa, sillä en ollut Ranskan heideggerilaisten tärkeimmän hahmon Jean Beaufret'n oppilas. En siis kuulunut ”oikeaoppisten” heideggerilaisten ryhmään ja näkemykseni Heideggerista oli hieman erilainen kuin heillä, ehkä saksalaisempi. Myös yleinen tilanne filosofiassa oli muuttunut. Strukturalismi oli voimissaan ja fenomenologiaa pidettiin metafysisenä subjektifilosofiana.

Sain assistentin paikan Sorbonnesta, mutta olin ainoa, joka oli kiinnostunut fenomenologiasta. Kaikki muut työskentelivät strukturalismin parissa tai olivat althusseriläisiä. Onnekseni muutamaa vuotta myöhemmin matemaatikko ja filosofi Jean-Toussaint Desanti nimitettiin professoriksi Sorbonneen. Desanti oli hyvin kiinnostunut Husserlista ja piti säännöllisesti luentoja Husserlin filosofiaa. Minusta tuli enemmän tai vähemmän hänen assis-

tenttinsa. Yleisesti ottaen fenomenologia palasi takaisin akateemisen tutkimuksen kentälle kuitenkin vasta 80-luvulla. Tuolloin esimerkiksi löydettiin uudestaan Merleau-Ponty, joka oli unohdettu täysin hänen kuolemansa jälkeen. Nykyisin monet opiskelijat ovat kiinnostuneet Merleau-Pontyn ajattelusta. Monet tutkivat myös Husserlin filosofiaa. Heideggerin kohdalla kysymys on poliittinen. Kaikki lukevat Heideggeria, mutta jos yrittää pitää luentosarjaa hänen filosofiaastaan, saa kuunnella luennoille tulevia ihmisiä, jotka syyttävät häntä natsiksi ja muuta vastaavaa. Vain harvat tekevät väitöskirjojaan Heideggerista. Tilanne on tässä suhteessa vieläkin ongelmallinen.

Miten fenomenologia onnistui nousemaan uudestaan filosofian kentälle strukturalismin jälkeen?

Luulen, että fenomenologia tuli uudestaan pinnalle, koska tietyt henkilöt, joilla oli paljon oppilaita, olivat kiinnostuneita siitä koko ajan. Ranskassahan akateemisten instituutioiden juuret on positivistisessä traditiossa. Niiden valtaapitävä koneisto on hyvin jäykkä eikä fenomenologia ole koskaan ollut osa sitä. Monet esimerkit kertovat tästä. Sartre ei ollut yliopistoprofessori. Merleau-Ponty hyväksyttiin Collège de Franceen, mutta miksi? Koska hän oli aloittanut uransa psykologina. Myöskään Ricœur, Ranskan hermeneuttisen ja fenomenologisen tradition edustajaa, ei hyväksytty 70-luvulla Collège de Franceen. Paikan sai Foucault, koska hän oli kiinnostunut myös psykologian ja epistemologian ongelmista. Edes Derrida ei ole ikinä ollut yliopistoprofessori, mikä on skandaali. Hänet olisi pitänyt valita Collège de Franceen 90-luvulla, sillä hän on kuuluisin elossa oleva ranskalainen filosofi. Paikan sai kuitenkin Jacques Bouveresse, joka on tutkinut Wittgensteinia ja itävaltalaisen logiikkojen filosofiaa. Huolimatta edellä mainituista fenomenologian suurista nimistä, empiirinen traditio on aina ollut tärkein Ranskassa.

Ulkomailla Ranska kuitenkin tunnetaan pääasiassa fenomenologisen liikkeen piiristä tulleista filosofeista: Sartre, Merleau-Ponty, Lyotard, Derrida, Levinas, Michel Henry ja, yhtenä uusimmista, Jean-Luc Marion. Akateemiset instituutiot ovat kuitenkin yhä hyvin perinteisiä eivätkä mainitut filosofit ole pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta koskaan opettaneet Ranskan yliopistoissa. Sen sijaan Yhdysvalloissa, Englannissa ja jopa Saksassa he ovat olleet, ja ovat yhä, monien filosofian professorien tutkimusten kohteena. Myös Ranskassa monet opiskelijat lukevat näitä ajattelijoita ja ovat hyvin kiinnostuneita fenomenologiasta. Filosofisten instituutioiden ja todellisen filosofisen kiinnostuksen välillä vallitsee siten eräänlainen ristiriita.

Kuolemasta, Dasein-analyysistä ja antropologiasta

Olette kirjoittanut useita kirjoja, jotka käsittelevät jonkun henkilön ajattelua. Lisäksi olette kirjoittanut kirjan kuolemasta, mikä aiheeltaan eroaa filosofeja käsittelevistä monografoista. Miksi kirjoititte juuri kuolemasta?

Luultavasti siksi, että kuolema aiheena on kaikkein vaikein kohdata, siitä huolimatta, että se on kaikkien filosofisten kysymysten taustalla. Kuolema liittyy äärellisyyteen ja halusin tehdä selväksi miten äärellisyyttä, joka voi ensisilmäyksellä vaikuttaa teologiselta kysymykseltä, on lähestyttävä aivan toisella tavalla: ei niinkään luodun olennon rajallisuutena suhteessa äärettömään jumalaan, kuten sitä on käsitelty teologiassa, vaan pikemminkin kaikkien ihmisolentoina omaamiemme mahdollisuuksien lähteenä. Nykyisin läntisen maailman teknologinen kehitys antaa valheellisen kuvan, jonka mukaan ihminen voi ylittää kaikki rajat. Kirjassani koetin tuoda esiin sen, että äärellisyys ja kuolema ovat olemisemme keskeinen ydin ja ne sallivat meidän, paradoksaalisesti, olla avoimina maailmalle. Jos siis yritämme unohtaa tai paeta niitä, saatamme lopulta muuttua epäinhimillisiksi.

Olette myös kiinnostunut Dasein-analyysistä ja vuonna 2003 julkaistu kirjanne käsittelee Heideggeria ja kysymystä fenomenologisesta antropologiasta. Mitä on Dasein-analyysi ja fenomenologinen antropologia?

Kyseinen kirja on tehty Louvainin yliopistossa vuonna 2000 pitämieni luentojen pohjalta. Tarkoitukseni oli kyseenalaistaa joitakin Heideggerin tekstejä, jotka käsittelevät ihmisen asemaa osana Olemiskysymystä, joka on Heideggerin perustava kysymys läpi koko hänen ajattelunsa. Heidegger haluaa ajatella ihmisen olemista alusta lähtien hyvin eri tavoin kuin modernit ajattelijat, joiden ymmärrys ihmisestä perustuu subjektin käsitteeseen eli ihminen nähdään maailman keskipisteenä ja kaikkien mahdollisten olentojen perusteena. Myös ihmistieteet ovat kehittyneet tällaisen käsityksen pohjalta eikä niiden muodostama tulkinta ihmisestä voi tehdä oikeutta sille, mitä ihminen todella on, eli *Dasein*, maailmassaoleva, eksistoiva olento.

Uudenlainen antropologia voidaan perustaa käsiteltäessä ihminen *Daseinina* – ja tämä on fenomenologista antropologiaa. Fenomenologia tarkoittaa tässä yhteydessä metodia, jonka avulla voidaan lähestyä ihmistä koskevia tosiasioita, joita täytyy kuvailla ja ymmärtää

ilman mitään etukäteen asetettuja ajatuksia, ei siis selittää niitä jonkin käsitteellisen tai kausaalisen kehyksen sisällä, jolloin ei huomioida ihmisen *vapautta*. Tällaisen fenomenologisen antropologian kehittäminen on myös koulumme tavoite.

Kertoisitteko hieman koulustanne?

Vuonna 1993 kaksi psykiatria ja yksi filosofi, eli minä, perustimme Pariisiin l'École Française de Daseinanalyse'n. Se on eräänlainen tutkimusryhmä, johon kuuluu filosofeja, psykiatreja ja psykologeja. Koulumme on vapaa yhdistys, mutta toimii Pariisin Husserl-arkistojen ja Paris XII:n yliopiston yhteydessä. Lisäksi kouluun liittyviä ryhmiä on nykyisin myös Marseillessa, Nizzassa ja Pariisiin Collège International de Philosophieissa. Olemme yhä pieni vähemmistö, mutta kiinnostus eksistentiaaliseen analyysiin on hitaasti kasvamassa psykiatrian alalla. Pidämme Sorbonnessa kerran kuukaudessa kokoontuvaa seminaaria, jossa yritämme löytää tasapainon eksistentiaalista analyysiä käsittelevän kirjallisuuden teoreettisen tutkimisen, eli Dasein-analyysin kuuluisimpien edustajien Binswangerin ja Boss'in teosten lukemisen, ja psykiatrien potilastyöstään esittämien kuvausten välillä.

Voisiko fenomenologisesta antropologiasta tulla uusi paradigma psykiatriaan?

Kyllä se voisi olla uudenlainen perusta mielenterveysongelmista kärsivien ymmärtämiseksi monimutkaisina ihmisinä eikä vain tapauksina, joita tulkitaan osana jotain sairautta. Suurin ongelma koskee terapiaa. Kuinka meidän tulisi ymmärtää suhteemme mielenterveysongelmista kärsivään henkilöön? Kamppailemme tämän kysymyksen parissa, jotta voisimme ymmärtää henkilön konkreettista tilannetta eikä käsitellä häntä välittömästi tieteen tutkimuskohteena. Heti ensimmäisestä kohtaamisesta lähtien psykiatrin on oltava avoin potilaalle. Muuten on mahdotonta luoda autenttista terapiasuhdetta.

Kanssamme työskentelevät psykiatrit ovat opettaneet meille paljon potilaistaan, ja olemme huomanneet, että välillä potilaat pystyvät analysoimaan omaa tilannettaan hämmästyttävällä selkeydellä. Seminaarissamme olemme keskustelleet useista eri "tapauksista", joita eri psykiatrit ovat välillä jopa videomateriaalin avulla meille esitelleet. Jos antaa potilaan puhua, oppii paljon myös itse. Jos pystyy kuulemaan, mitä sanottavaa potilaalla on, ymmärtää että he kykenevät analysoimaan omaa tilannettaan. He eivät siis ole pelkästään lääketieteellisiä objekteja, vaan ihmisiä, joilla on kyky kertoa omasta tilanteestaan. Juuri tätä me haluamme painottaa.

Fenomenologia voi siis olla tapa ymmärtää mielenterveysongelmia ja hulluutta?

Meidän ajatuksemme, ja myös Binswangerin ajatus on, että hulluus on toisenlainen tapa ymmärtää ja kokea maailma. Se ei ole epänormaali tapa, sillä emme arvioi sitä normatiivisella asenteella. Suurin ongelma on kuitenkin se, että monet hullut ihmiset kärsivät tilanteestaan paljon. Tämä on todellinen ongelma ja syy siihen miksi he tarvitsevat terapiaa. He

eivät ole epänormaaleja sanan tavallisessa merkityksessä, vaan kokevat maailman eri tavalla.

Yrittämällä ymmärtää hulluutta, eikä vain ”selittää” sitä etsimällä syitä siihen, voimme oppia paljon myös itsestämme. ”Eksistentiaalisen” terapeutin tai psykiatrin täytyy muuttaa näkemystään sekä potilaastaan että itsestään. Katseen täytyy kääntyä totaalaisesti siinä mielessä, että psykiatrin on tultava *Daseiniksi*, eksistenssiksi itselleen, eli hänen on ensin tultava ihmiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että hänen on käyttäytyvä suhteessaan potilaaseen kuten ihminen eikä kuten työtätekevä ammattilainen, mikäli hän haluaa ”ymmärtää” potilaan käyttäytymistä. Terapiasuhte ei tarkoita terapeutin asettumista potilaan asemaan, vaan sitä, että potilaan annetaan mahdollisimman paljon ottaa itse vastuuta itsestään ja mentaalisisistä ongelmistaan, joita on käsiteltävä toisenlaisena maailmassaolemisen tapana eikä ”objektiivisena” vajavaisuutena.

Fenomenologinen antropologia voi muodostaa perustan kaikkien mahdollisten olemassaolon tapojen ymmärtämiselle, vaikkakin monet mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset jäävät meille arvoituksiksi. Tämä arvoitus on kuitenkin osa nykyistä olemistamme niin kutsuttuina normaaleina ihmisinä.

Fenomenologia ja tekstit

Vaikuttaa siltä, että täytyy olla hyvin avoin näkemys fenomenologiasta, jos haluaa käsitellä esille tulleiden kaltaisia aiheita ilman että vaipuu fenomenologiseen dogmatismiin.

Meille *fenomenologia on metodi* eikä teoria ja väitämme, että myös Husserl ja Heidegger ajattelivat näin. Se ei ole filosofiaa, jolla on uusi kohde eli ilmiöt. Sen sijaan se on metodi, jolla tavoitellaan asioita itseään pelkkien sanojen sijasta. Se on yritys muodostaa suhde asioihin ilman ennako-oletuksia. Fenomenologia ei siis ole mitään, joka voisi kilpailla toisenlaisten filosofoiden kanssa. Meille se on todellinen filosofian metodi. Haluamme olla avoimia emmekä yritä puolustaa fenomenologiaa toisia filosofisia suuntauksia vastaan. Pyrimme vain harjoittamaan filosofiaa.

Toisenlaisen lähestymistavan ongelmana on helposti se, että eksyy esimerkiksi Husserlin teoksissa vilisevien käsitteiden joukkoon.

Kyllä, se on ongelma. On joitakin uusia skolastikkoja, jotka lukevat Husserlin lukuisia käsikirjoituksia. He kumartavat käsikirjoituksia ja luulevat, että Husserl, joka ei pystynyt lähes koskaan saamaan kirjojaan julkaisuvalmiiksi, esitti todelliset ajatuksensa käsikirjoituksissaan. Käsikirjoituksissa on kuitenkin monesti toistoa ja nyt kun useimmat käsikirjoitukset on julkaistu *Husserlianassa*, löytyy niistä hyvin harvoin mitään uutta. Oikea fenomenologia ei ole pelkkien tekstien lukemista vaan fenomenologisen metodin soveltamista uusille kokemuksen alueille.

Mikä on oma suhteenne teksteihin?

Olen aina peräänkuuluttanut selkeyttä. Olen kriittinen 1960-luvulta eteenpäin kärjistynyttä ranskalaista kirjoittamistapaa

«Selkeyden vaatimus on myös eettinen ja poliittinen kysymys. Jos ei ole valmis puhumaan yleisön edessä ilman, että olettaa yleisön jo tuntevan aiheen ja omaavan oikean ennakkoymmärryksen sanojen erilaisista käyttötavoista, ei tällöin tee työtään filosofina. En ajattele, että minun pitäisi tehdä vaikutus ihmisiin filosofisella jargonilla. Minun tulee puhua heille ja keskustella heidän kanssaan. Tähän en tarvitse hienoja sanoja tai kummallisia muotoiluja. Näin syntyy dialogi, joka on mielestäni demokratiaa. Ranskan älymystö on hyvin elitistinen joukko, eikä se ole aina tiedostanut demokratiaa tällä tavoin, ei pelkästään ajatuksena vaan myös käytäntönä.»

kohtaan. Olen kriittinen ylimalkaista viitteellisyyttä ja retorista sanojen ja käsitteiden käyttöä kohtaan. Vastustan niitä ehdottomasti. Uskon, että on mahdollista kääntää esimerkiksi Heideggerin tekstejä aivan ymmärrettävällä tavalla. Itse asiassa Heidegger oli itsekin hyvin selkeä luennoillaan. Kuolemaa käsittelevässä kirjassani olen käyttänyt hänen sanastoaan jossain määrin, mutta pitäytynyt nimenomaan *kokemuksessa*, jota Heidegger kuvasi omalla tavallaan, enkä pelkästään hänen käyttämistään sanoissa. Ajattelen voivani selittää hänen ajatuksiaan tällä tavoin ilman, että minun täytyy yksinkertaistaa asioita. Mielestäni kaikkia filosofeja tulisi lukea näin, painottamalla sanojen avulla ilmaistuja kokemuksia eikä niinkään niiden kielellistä ilmaisua.

Merleau-Ponty on hyvä esimerkki filosofista, joka oli myös hyvä kirjoittaja. Hänen tekstinsä ovat leimallisen kirjallisia, mutta siitä huolimatta selkeitä. Ranskassahan rakastetaan kirjoittamista ja kirjailija on jumala. Perinteemme on sellainen. Merleau-Ponty osasi kuitenkin kirjoittaa selvästi ja kuka tahansa voi lukea hänen tekstejään, silloinkin kun hän selittää jotain vaikeata. Hän ei käytä minkäänlaista jargonia. Sartren kohdalla tilanne on toinen, kuten Levinasin ja Derridan, joita on joskus hyvin vaikea ymmärtää. Myös Foucault oli varsinkin 60-luvulla vaikeaselkoinen kirjoittaja, mutta myöhemmin hänestä tuli paljon selkeämpi. Jopa Derrida on nykyisin paljon selkeämpi kuin aiemmin. Ehkä ranskalaisesta ympäristöstä poikkeava näkemykseni johtuu siitä, että menin niin varhain Saksaan. Ehkä siksi filosofiaa kirjoitettaessa pitäisi mielestäni olla tiivis, ytimekäs ja selkeä sekä välttää kaikkea retorista kikkailua.

Lisäksi selkeyden vaatimus on myös eettinen ja poliittinen kysymys. Jos ei ole valmis puhumaan yleisön edessä ilman, että olettaa yleisön jo tuntevan aiheen ja omaavan oikean ennakkoymmärryksen sanojen erilaisista käyttötavoista, ei tällöin tee työtään filosofina. En ajattele, että minun pitäisi

tehdä vaikutus ihmisiin filosofisella jargonilla. Minun tulee puhua heille ja keskustella heidän kanssaan. Tähän en tarvitse hienoja sanoja tai kummallisia muotoiluja. Näin syntyy dialogi, joka on mielestäni demokratiaa. Ranskan älymystö on hyvin elitistinen joukko, eikä se ole aina tiedostanut demokratiaa tällä tavoin, ei pelkästään ajatuksena vaan myös käytäntönä.

Eurooppalainen filosofia

Olette myös kirjoittanut Euroopasta. Mistä saitte kimmokkeen tämän aiheen käsittelyyn?

Kirjoitin Euroopasta yhden pienen artikkelin muutamia vuosia sitten, mutta olen yhä hyvin kiinnostunut tästä aiheesta, joka on hyvin pinnalla nykyään Ranskassa. Päädyin pohtimaan Eurooppaa Jan Patockan kautta. Olin kiinnostunut Patockasta, joka on mielestäni yksi 1900-luvun suurimmista filosofeista, ja käsittelemme luennoillani hänen teostaan *Platon ja Eurooppa*.

Olen kuitenkin hyvin kriittinen läntisen filosofian Eurooppa-keskeisyyttä kohtaan ja olen tutustumassa myös ei-eurooppalaiseen ajatteluun. Tärkein syy eläkkeelle jäämiseeni on se, että haluan tutustua Euroopan ulkopuoliseen filosofiaan. Olen jo ollut yhteydessä joihinkin japanilaisiin ajattelijoihin ja kiinnostunut erityisesti Kioton koulukunnasta, jonka perustivat 1800- ja 1900-luvun taitteessa Saksassa opiskelleet japanilaiset filosofit. He ovat kehittäneet filosofian, joka ammentaa buddhalaisuutta, shintolaisuudesta, fenomenologiasta ja hegeliläisestä filosofiasta. Koulun perustaja Kitaro Nishida on hyvin mielenkiintoinen ja omaperäinen filosofi. En osaa japania, mutta olen lukenut käännöksiä englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Pidimme myös kaksivuotisen seminaarin, jossa käsitelimme Kioton kouluun kuulunutta psykiatria Kimuraa. Myös hän oli kiinnostunut mielisairauksien fenomenologisesta tulkinnasta ja oli aikoinaan jonkin aikaa Saksassa, hän jopa kirjoitti saksaksi. Lisäksi joukko japanilaisia filosofian opiskelijoita ja professoreja vieraili seminaarissamme ja saatoimme keskustella heidän kanssaan japanilaisten tavasta tehdä filosofiaa. Nykyisin Belgiassa sijaitsevan Louvainin yliopiston professorilla Bernard Stevensillä on Euroopan ensimmäinen japanilaisen filosofian professuuri.

Japanilaisen filosofian lisäksi olen hyvin kiinnostunut myös buddhalaisuudesta ja intialaisesta ajattelusta. Tavoitteeni on jatkaa tutkimuksia tällä suunnalla ja yrittää osoittaa eri traditioiden väliltä löytyviä yhteyksiä. Uskon tämän olevan mahdollista, sillä esimerkiksi fenomenologinen asenne löytyy muinaisesta ja keskiaikaisesta buddhalaisesta ajattelusta. On kolme keskeisintä teemaa, jotka voivat johtaa dialogiin eri filosofisten traditioiden välillä. Ensimmäinen on kysymys subjektista, joka on hyvin tärkeä aihe intialaisessa filosofiassa. Toinen on logiikka. Olen aina ollut kiinnostunut fenomenologisesta logiikasta ja haluaisin tietää miten keskiaikaisissa intialaisissa loogikkokouluissa ymmärrettiin propositio, arvostelma jne. Kolmas aihe on tietysti kieli. Kielen kohdalla Heidegger on hyvin mielenkiintoinen, sillä hänen kieltä koskevat ajatukset vertautuvat kielen ideaan muinaisen Intian grammatiikkakouluissa. Nämä tulevat siis olemaan tutkimuskohteitani tulevaisuudessa ja toivoakseni ne ovat myös

alku eurooppalaisen ja ei-eurooppalaisen ajattelun väliselle filosofiselle yhteydelle.

Euroopan tulisi olla avoimempi idän suuntaan, kuten se oli antiikissa ja vielä keskiajallakin. Historiasta löytyy hämmästyttävän paljon yhteyksiä idän ja lännen välillä. Tästä johtuen olen myös kiinnostunut vanhasta persialaisesta ajattelusta, varsinkin ennen islamin syntyä ja islamin varhaisvaiheessa, sillä idän ja lännen välissä olevan Persian alueelta säilyneet tekstit on myös huomioitava yhteisessä kulttuuriperinnössämme. Mielestäni olemme nyt valmiita avautumaan näille asioille, sillä suuri määrä ihmisiä mainituista yhteiskunnista ja kulttuureista on asettumassa Eurooppaan. Tässä mielessä olemme avoimempia kuin Husserl tai Heidegger, sillä he katsoivat muiden aikansa saksalaisten tavoin pääasiassa Kreikan suuntaan, vaikka kummallakin oli useita japanilaisia oppilaita. Heidegger kylläkin luki nuorena myös kiinalaista filosofiaa ja halusi kääntää Laotsea. Husserl jopa kirjoitti japanilaiseen lehteen artikkelin, jossa hän mainitsi Buddhan.

Nykyinen kehitys on kuitenkin hyvin tärkeää ja kasvussa. Olen ilokseni huomannut myös kuinka avoimia eri suuntiin täällä Suomessa ollaan.

Meidän etunamme tässä asiassa lienee laitosten pieni koko, minkä ansiosta kaikki tutkijat tuntevat toisensa.

Se on todella etu. Esimerkiksi Pariisissa täytyy aktiivisesti luoda yhteydet eri laitosten välille, jos haluaa olla kontaktissa vaikkapa Intian kulttuuria tutkivien henkilöiden kanssa. Ranskassa voi käydä niin, että kaksi ihmistä tutkii täysin toisistaan tietämättä samaa aihetta, koska ihmisiä vain on niin paljon. Esimerkiksi täällä Helsingissä etuna on, että voi helpommin olla yhteydessä kaikkien kanssa.

Itse asiassa tänä vuonna [2004] jokavuotisen Tampere-talossa pidettävän Suuren filosofiatapahtuman aiheena oli idän ja lännen filosofia. Aiheesta oli keskustelemassa eri alojen tutkijoita: filosofeja, arkeologeja ja filologeja.

Ranskassa on hyvin harvoin tuonkaltaisia tapahtumia, sillä Japanin, Intian tai Kiinan kohdalla tutkimuksen painopiste on historiallisissa ja kielitieteellisissä tutkimuksissa eikä filosofiassa. Minäkin olen aloittanut keskusteluni kiinalaisten ja intialaisten filosofien kanssa Yhdysvalloissa, koska Ranskassa kaikki on vasta niin aluillaan.

Jos vielä vedetään loppuksi jotain yhteen, niin fenomenologian haaste ei ole fenomenologisten tekstien oppinut tutkiminen vaan avoimuus muille oppialoille, sosiaalitieteille ja psykologialle sekä idän filosofialle.

Kyllä, mutta tämä tarkoittaa täydellistä kumousta sosiaalitieteiden ja filosofian menetelmissä. Fenomenologia on ymmärrettävä ajattelun metodina. Näin ymmärrettynä on mahdollista olla uudella tavalla avoin empiirisille tieteille sekä ei-eurooppalaisille filosofioille ja toisille ajattelun kokeumuksille. Mielestäni fenomenologiassa on kyse tästä, eikä fenomenologia-museossa vierailusta ja pelkästään tekstien lukemisesta. Toki tekstejäkin on hyvä lukea ja oppia niistä, mutta fenomenologia on ennen kaikkea ajattelun harjoittamista.